

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№9

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 43 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-sentyabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Luis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Postdan xaridgacha: influenser va ilg'or veb-ilova (PWA – progressive web app)ning chakana sotuvga real ta'siri	14
Abdulaziz Madjidov	
Ta'lim xizmatlari bozori samaradorligini oshirishda ta'lim klasterlarining roli	22
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
Korxona raqobatbardoshligini oshirishda marketingning tovar strategiyasidan foydalanish holati.....	29
Xidirov Sherzod Olimovich	
O'zbekistonda moliyaviy savodxonlikni institutsionallashtirish: NFIS, Finlit.uz va ta'lim islohotlari	34
Irgashev Anvar Farxodovich	
Moslashuvchan menejment tizimlarini yashil iqtisodiyotga integratsiyalash tasnifi	39
Umarov Bexzod Batirovich	

MOSLASHUVCHAN MENEJMENT TIZIMLARINI YASHIL IQTISODIYOTGA INTEGRATSIYALASH TASNIFI

Umarov Bexzod Batirovich

Qarshi davlat universiteti

Mustaqil izlanuvchi

bekhzod.umarov@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy iqlim o'zgarishlari va resurslar tanqisligi sharoitida menejment tizimlarini yashil iqtisodiyot prinsiplari asosida qayta shakllantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Innovatsiyalar, transformatsion loyihalar va "pilot" dasturlar orqali integratsiya mexanizmlari tahlil etilib, ularning resurslardan tejamkor foydalanish va chiqindilarni kamaytirishga ta'siri nazariy hamda amaliy jihatdan yoritiladi. Jadval tahlili asosida innovatsion texnologiyalarni joriy etish, keng ko'lamli soha transformatsiyasi va eksperimental loyihalarni bosqichma-bosqich kengaytirish jarayonlari ko'rsatiladi. Shuningdek, real vaqt rejimida ma'lumotlarni tahlil qilish va optimallashtirish imkonini beruvchi raqamli vositalarning roli tahlil qilinib, moslashuvchan menejment modelining konseptual asoslari taqdim etiladi. Maqola yakunida ishlab chiqilgan takliflar davlat va xususiy sektor hamkorligini mustahkamlashga, siyosiy-iqtisodiy vositalarni uyg'unlashtirishga va yashil investitsiyalar samaradorligini oshirishga yo'naltirilgan.

Kalit so'zlar: Yashil iqtisodiyot, Moslashuvchan menejment tizimi, Innovatsiyalar, Transformatsion loyihalar, "Pilot" dasturlar, Resurslarni tahlil qilish va optimallashtirish, Ekologik boshqaruv, Raqamli monitoring va IoT.

Abstract: This article examines the issues of restructuring management systems based on the principles of green economics in the context of modern climate changes and resource shortages. Through innovations, transformational projects, and "pilot" programs, integration mechanisms are analyzed, and their effects on cost-effective resource utilization and waste reduction are covered in theoretical as well as practical terms. Based on the analysis of the table, the processes of introduction of innovative technologies, large-scale field transformation and gradual expansion of experimental projects are shown. Also, the role of digital tools that allow real-time data analysis and optimization is analyzed and the conceptual foundations of a flexible management model are presented. The proposals developed at the end of the article are aimed at strengthening public and private sector cooperation, harmonizing political and economic means and increasing the efficiency of green investment.

Key words: Green Economy, Flexible Management System, Innovation, transformational projects, "Pilot" programs, resource analysis and optimization, Environmental Management, Digital monitoring and IoT.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы переформулировки систем управления на основе принципов зеленой экономики в условиях современных климатических изменений и дефицита ресурсов. Механизмы интеграции через инновации, трансформационные проекты и "пилотные" программы будут проанализированы, и их влияние на экономию ресурсов и сокращение отходов будет освещено как теоретически, так и практически. На основе табличного анализа показаны процессы внедрения инновационных технологий, масштабной отраслевой трансформации и поэтапного расширения экспериментальных проектов. Также будет проанализирована роль цифровых инструментов, позволяющих анализировать и оптимизировать данные в режиме реального времени, а также представлена концептуальная основа гибкой модели управления. Предложения, разработанные в конце статьи, направлены на укрепление сотрудничества государственного и частного секторов, гармонизацию политико-экономических инструментов и повышение эффективности зеленых инвестиций.

Ключевые слова: Зеленая экономика, гибкая система управления, инновации, трансформационные проекты, "пилотные" программы, анализ и оптимизация ресурсов, Экологический менеджмент, цифровой мониторинг и Интернет вещей.

KIRISH

Mamlakatlar iqlim o'zgarishi, energiya xavfsizligi va strategik avtonomiya bilan bog'liq xavotirlarni bartaraf etish uchun sanoat siyosatiga tobora ko'proq murojaat qilinmoqda. So'nggi yillarda bir nechta OECD hukumatlari iqlim o'zgarishi, energiya xavfsizligi va strategik mustaqillik bilan bog'liq xavotirlardan kelib

chiqqan holda keng ko'lamli yashil iqtisodiyot va menejment moslashuvchan siyosati paketlarini joriy qildi. 2019-yil 5-oktyabrda "2019-2030-yillarda davrida O'zbekiston Respublikasining «yashil» iqtisodiyotga o'tish strategiyasi qabul qilingan edi. Ushbu strategiyada «Yashil» iqtisodiyot tamoyillarini ta'lim va fanga integratsiya qilish zarurligi ta'kidlanib, «yashil» iqtisodiyot asoslari, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini joriy etish, «sof» transportni rivojlantirish, energiya tejash va boshqa masalalarni e'tiborga olgan holda oliy va o'rta maxsus ta'limning tegishli yo'nalishlari o'quv dasturlarini takomillashtirish, shuningdek, umumiy o'rta ta'limning tegishli dasturlariga «yashil» iqtisodiyot asoslari bo'yicha mavzular kiritish ko'zda tutilgan.

Shunga qaramay, hozirda bunday siyosatlarning samaradorligi va samaradorligi bo'yicha konsensus mavjud emas. Boshqa tomondan, davlat mablag'larining imkoniyatlari, raqobatbardoshlikka qarshi ta'sirlar va yashil iqtisodiyot poygasini qo'zg'atish xavfi haqida xavotirlar mavjud. Ushbu maqola yashil iqtisodiyotlarga e'tibor qaratgan holda yashil sanoat siyosatining salohiyati va xavflarini o'rganadi va hukumatlar bunday yordamni taqdim etishda e'tiborga olishlari kerak bo'lgan ba'zi asosiy dizayn fikrlarini ko'rsatadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Yashil iqtisodiyot va menejment tizimlarining o'zaro integratsiyasi so'nggi yillarda global ekologik muammolarning kuchayishi, iqlim o'zgarishining tezlashuvi hamda resurslar tanqisligi sharoitida dolzarb tadqiqot yo'nalishiga aylangan. Bu boradagi ilmiy adabiyotlar bir necha asosiy yo'nalishlar bo'yicha shakllangan ya'ni Porter va van der Linde (1995) "Green and Competitive" maqolasida yashil innovatsiyalar korxona raqobatbardoshligini oshirishi mumkinligini, Lipina S.A. va boshqalar (2016) "Зелёная экономика. Глобальное развитие" asarida menejmentning transformatsion jihatlarini va davlat siyosati o'rtasidagi muvofiqlik mavjudligi hamda BMT Taraqqiyot Dasturining O'zbekistondagi ekologik loyihalari bo'yicha hisobotlarida menejment yondashuvlarining samarasi ko'plab yoritilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda bir qator ilmiy uslublar qo'llanilib, ularning asosida kompleks tahlil amalga oshirildi. Jumladan, solishtirma tahlil usuli orqali O'zbekiston kompaniyalari faoliyati xorijiy kompaniyalar tajribasi bilan qiyoslandi. Bu yondashuv orqali ichki bozor sharoitida mavjud ustunliklar va kamchiliklar aniqlanib, rivojlangan davlatlarda qo'llanilayotgan ilg'or boshqaruv tamoyillari bilan taqqoslash imkoniyati yaratildi. Shuningdek, olingan natijalar asosida mahalliy korxonalarda qo'llash mumkin bo'lgan samarali strategiyalar hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga asos bo'ldi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yashil iqtisodiyot va menejment moslashuvchan siyosati tarafdorlari asosiy ta'minot zanjirlariga qaramlikni kamaytirish, ishlab chiqarishni jonlantirish, milliy xavfsizlikni mustahkamlash va energiya almashinuvini tezlashtirish zaruriyatini murosaga keltirish imkoniyatlariga ishora qilmoqdalar. Yashil iqtisodiyot va menejment moslashuvchan siyosati iqtisodiy jihatdan maqbul bo'lishining bir qancha sabablari bor, masalan, bilim bozoridagi muvaffaqiyatsizliklar, innovatsiyalar yo'lga bog'liqlik, tarmoq va o'rganish effektlari.

Xususiy sektor ishtiroki past bo'lgan, ammo strategik ahamiyatga ega bo'lgan infratuzilmaviy loyihalarda – masalan, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini (quyosh, shamol) integratsiyalash, elektr tarmoqlari barqarorligini ta'minlash va energiya saqlash texnologiyalarini rivojlantirish – davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan menejment yondashuvlari alohida ahamiyat kasb etadi. Aynan mana shunday yirik investitsiyalar uchun moslashuvchan va uzoq muddatli rejalashtirish asosida menejment tizimlarini shakllantirish zarur bo'ladi.

Xuddi shunday yondashuvni elektr transport vositalari (EV) va ularning zaryadlash infratuzilmasiga tatbiq etish ham mumkin. Bu borada davlat tomonidan boshqaruvning moslashuvchan mexanizmlarini joriy etish nafaqat infratuzilmani kengaytirish, balki shu orqali yuqori bandlik darajasini ta'minlash – ayniqsa, qurilish va muhandislik sohalarida yangi ish o'rinlari yaratish – imkonini beradi. Biroq bu jarayonda davlat resurslarining samarasiz taqsimlanishi, maqsadsiz subsidiya ajratilishi va xalqaro bozor qonun-qoidalarining buzilishi kabi muammolar ham mavjud bo'lishi mumkin.

Yashil iqtisodiyot bugungi kunda iqtisodiy rivojlanishni ekologik va ijtimoiy barqarorlik bilan uyg'unlashtiradigan yangi iqtisodiy model sifatida qaralmoqda. Yashil iqtisodiyotning asosiy tamoyillari va maqsadlari global iqtisodiy tizimni qayta ko'rib chiqishga undaydi, bunda iqtisodiy o'sish bilan birga tabiiy resurslarni samarali boshqarish, chiqindilarni kamaytirish va ekologik zararlarning oldini olish kabi jihatlar ham hisobga olinadi. Bu bosqich quyidagi tamoyillarni o'z ichiga oladi:

Oqilona boshqarish va shaffoflik tamoyili. "Yashil iqtisodiyot" ma'lumotlari shaffofligi bois uning miqyosini o'lchash mumkin. "Yashil iqtisodiyot" ishlab chiqarish va bozorlar ustidan sog'lom nazorat o'rnatish imkonini beradi. Taraqqiyot natijalarini esa makro va mikro darajada miqdoriy jihatdan o'lchash mumkin bo'ladi. "Yashil

iqtisodiyot” xalqaro hamkorlik qilishga ko‘maklashadi, xalqaro ma’suliyatni ishtirokchilar o‘rtasida taqsimlaydi va barchani inson huquqlari, tabiatni muhofaza qilish sohasida xalqaro standartlarga rioya qilishga chaqiradi.

Moslashuvchanlik tamoyili. “Yashil iqtisodiyot” ijtimoiy himoya va atrof-muhit muhofazasi tizimining rivojlanishiga ko‘maklashadi. Iqlim o‘zgarishlari va tabiiy ofatlarga tayyor turish, moslashishga yordam beradi. “Yashil iqtisodiyot” modeli har qanday mamlakatning madaniy, ijtimoiy va ekologik xususiyatlariga moslashishi mumkin.

Samaradorlik va yetarlilik tamoyili. “Yashil iqtisodiyot” “ifloslantiruvchi to‘laydi” tamoyilini amalga oshiradi, resurslardan va suvdan samarali, oqilona foydalanishga harakat qiladi. U ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik innovatsiyalarning rivojlanishiga ko‘maklashadi.

Moslashuvchan menejment tizimlarini yashil iqtisodiyotga integratsiyalash tasniflashda asosan quyidagi mexanizmi amalga oshirish maqsadga muvofiq bo‘ladi ya’ni, “Innovatsiyalar, transformatsion loyihalar va “pilot” dasturlar orqali integratsiya” — bu moslashuvchan menejment tizimlarining yashil iqtisodiyotga integratsiyalash mexanizmi sifatida juda muhim va quyidagicha izohlash mumkin.

1-Jadval. Menejmentni yashil iqtisodiyotga integratsiyalashda innovatsiyalar, transformatsion loyihalar va “pilot” dasturlar orqali integratsiyalash jadvali

Integratsiya shakli	Tavsifi	Amaliy ko‘rinishi / Misollar	Kutilayotgan natija
1. Innovatsiyalar orqali	Yashil texnologiyalar, ekologik innovatsiyalar, raqamli yechimlar orqali integratsiya	- Quyosh panellari - IoT orqali energiya monitoringi - Suv tejovchi texnologiyalar	Resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni kamaytirish
2. Transformatsion loyihalar orqali	Yirik, tizimli o‘zgarishlarga asoslangan kompleks islohotlar	- Sanoatni dekarbonizatsiya qilish - Yashil shaharlar loyihasi - “Toza transport”	Barqaror infratuzilma, ekologik xavfsizlik, sektoral moslashuv
3. “Pilot” dasturlar orqali	Sinov tariqasida joriy qilinadigan kichik miqyosdagi loyihalar	- Qishloq joylarda EV zaryad stansiyasi - Bitta tumanda chiqindi saralash tizimi	Model yechimlarni tekshirish, xatoliklarni aniqlash va ommalashtirish

Ushbu jadval asosida biz quyidagi yechimlarga ega bo‘lamiz, ya’ni yashil iqtisodiyotga o‘tishda menejment tizimlarini integratsiyalashda innovatsiyalar, transformatsion loyihalar va “pilot” dasturlar muhim vosita sifatida namoyon bo‘lmoqda. Jadval tahlilidan ko‘rinadiki, bu yondashuvlar har biri alohida vazifani bajaradi, ammo ularning umumiy maqsadi — yashil iqtisodiy modelga tizimli, samarali va xavfsiz o‘tishni ta’minlashdir.

Innovatsiyalar orqali integratsiya resurslardan tejakor foydalanish, energiya samaradorligini oshirish va chiqindilarni kamaytirishga qaratilgan texnologik yangiliklarni o‘z ichiga oladi. Bu yondashuv zamonaviy menejment tizimlarining zamini hisoblanadi, chunki ekologik natijalarni real vaqt rejimida monitoring qilish imkonini beradi.

Transformatsion loyihalar esa keng miqyosda — butun bir tarmoqlar yoki sohalar kesimida — uzoq muddatli barqarorlikni ta’minlashga xizmat qiladi. Bu yondashuvda strategik menejment asosiy o‘rinda bo‘lib, davlat siyosati, xususiy sektor va fuqarolik jamiyati o‘rtasidagi hamkorlikni muvofiqlashtirish talab etiladi.

“Pilot” dasturlar kichik miqyosda sinovdan o‘tkazilib, yirik loyihalarining tavakkal darajasini pasaytiradi. Ular orqali texnologiyalar va boshqaruv yondashuvlarining real sharoitlarda qanday ishlashi baholanadi, aniqlangan muammolar esa keyinchalik transformatsion loyihalar orqali bartaraf etiladi.

Ushbu yondashuvlar bir-birini to‘ldiradi va yagona tizimda uyg‘unlashganda, eng muhim natija — resurslar iste’molini tahlil qilish va optimallashtirish imkoniyati shakllanadi. Bu esa barqaror ishlab chiqarish, ekologik xavfsizlik va iqtisodiy samaradorlikni bir vaqtda ta’minlaydi. Shu asosda, menejment tizimlarini yashil iqtisodiyotga integratsiyalashdagi asosiy yechim — innovatsiyalarni, transformatsion strategiyalarni va pilot mexanizmlarni moslashuvchan menejment tizimi orqali yagona tizimga birlashtirish hisoblanadi. Bu yechim ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy manfaatlarni uyg‘unlashtirishga xizmat qiladi.

Moslashuvchan menejment tizimlarini yashil iqtisodiyotga integratsiyalash jarayonida sanoat siyosati muhim vositalardan biri sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, uglerod narxlar va qat’iy ekologik me’yorlarga nisbatan siyosiy maqbulligi yuqori bo‘lgan holatlarda, mazkur siyosat turli mamlakatlarda iqlimiy o‘zgarishlarga ta’sirni tezlashtirish uchun muhim vosita bo‘lib xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, sanoat siyosatining o‘zi ham ayrim xavf-xatarlarni o‘z ichiga oladi: masalan, bozorning buzilishi, ayrim firmalar uchun kutilmagan daromadlarning yuzaga kelishi, xalqaro savdo munosabatlarining keskinlashuvi va siyosiy manipulyatsiyalar. Moslashuvchan

menejment tamoyillari asosida ishlab chiqilgan yashil sanoat siyosati, nafaqat siyosiy, balki iqtisodiy jihatdan ham maqsadga muvofiqdir. Bu siyosat odatda uglerod narxi va boshqa ekologik cheklovlarni o'z ichiga olgan kompleks yondashuv sifatida amalga oshiriladi. U eng avvalo, boshqa turdagi siyosatlar orqali bartaraf etilishi qiyin bo'lgan asosiy bozor muvaffaqiyatsizliklarini yumshatishga xizmat qiladi. Ayniqsa, agar iqlim o'zgarishidan kelib chiqadigan iqtisodiy zararlarni kamaytirish bo'yicha olinadigan foyda davlat xarajatlaridan ortiq bo'lsa, moslashuvchan menejment tizimlari yordamida samarali iqtisodiy muhitni yaratish mumkin bo'ladi.

Shu sababli, yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida moslashuvchan menejment tizimlarini shakllantirishda ehtiyotkorlik, tizimli yondashuv va xalqaro me'yorlarga moslik alohida e'tibor talab qiladi. Sanoat siyosati doirasida qo'llaniladigan menejment uslublari bozor mexanizmlariga zid bo'lmagan, aksincha, ularni to'ldiruvchi va ekologik barqarorlikka xizmat qiluvchi vosita sifatida qaralishi lozim.

Bu, ayniqsa, davlat qo'llab-quvvatlashi to'g'ridan-to'g'ri yashil uskunalar ishlab chiqaruvchilarga qaratilgan bo'lsa va yoki toza texnologiyalarni joriy etish uchun mahalliy tarkib talablari qo'shilganda to'g'ri keladi. Bunday hollarda, ushbu siyosatlar mahalliy etkazib beruvchilarni xorijiy raqobatchilarga nisbatan qanchalik ko'p afzal ko'rsa, ularning savdoni buzuvchi ta'siri shunchalik ko'p bo'ladi. Yuqori samarali ko'rsatkich tizimlarining rivojlanishi Kelajakda, barqaror rivojlanish ko'rsatkichlarining tizimli va integratsiyalashgan shakllari yanada rivojlanishi kutilmoqda. Bu ko'rsatkichlar global miqyosda umumiy mezonlar va standartlar asosida ishlab chiqiladi, bu esa davlatlar va korporatsiyalar o'rtasida o'zaro solishtirish imkonini beradi. Asosiy e'tibor yo'nalishlari qayta tiklanadigan energiya, barqaror qishloq xo'jaligi, chiqindilarni boshqarish va yashil texnologiyalarni o'z ichiga oladi, bularning barchasi barqaror, kam uglerodli kelajakni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida menejment tizimlarining moslashuvchan va innovatsion shakllar orqali integratsiyalashuvi zaruratga aylanmoqda. Xususan, innovatsiyalar, transformatsion loyihalar va "pilot" dasturlar asosida ishlab chiqilgan yondashuvlar zamonaviy ekologik muammolarga javob topishda yuqori samaradorlik ko'rsatmoqda. Ushbu yondashuvlar orqali resurslar iste'molini tahlil qilish va optimallashtirish, ya'ni energiya, suv, xomashyo va boshqa tabiiy resurslarning tejamkor va oqilona boshqarilishini ta'minlash imkoniyati kengayadi. Raqamli texnologiyalar, IoT, sun'iy intellekt kabi vositalardan foydalanish orqali real vaqt rejimida ma'lumotlar tahlili asosida menejment qarorlarini qabul qilish yanada ishonchli bo'ladi. Innovatsion va pilot asosda sinovdan o'tgan loyihalarni transformatsion darajaga olib chiqish esa keng ko'lamli ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik transformatsiyalar uchun zamin yaratadi. Bu yondashuvlar orqali yashil iqtisodiyotni shakllantirishda davlat va xususiy sektorning o'zaro hamkorligini mustahkamlash mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Porter, M. E., & van der Linde, C. (1995). Green and Competitive: Ending the Stalemate. *Harvard Business Review*, 73(5), 120–134.
2. Lipina, S. A., Agapova, E. V., & Lipina, A. V. (2016). *Зелёная экономика. Глобальное развитие*. Москва: Кнорус.
3. World Bank. (2021). *Green Innovation and Pilot Projects in Emerging Economies*. Washington D.C.: World Bank Group.
4. BMT Taraqqiyot Dasturi (UNDP) O'zbekiston. (2022). *Atrof-muhit va iqlimga mos boshqaruv: loyiha natijalari*. Toshkent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
